

BUITEN

15^E JAARGANG N^O. 13.

ZATERDAG 26 MAART 1921.

LAANTJE BIJ GENNEP.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

LAANTJE BIJ GENNEP, ILLUSTRATIE	BLZ. 145
VAN TWEEËRLEI RAS, (13), DOOR HAL G. EVARTS	„ 146
HYACINTEN (GEDICHT), DOOR J. G.	„ 147
HET HUIS MOERSBERGEN, DOOR W. F. J. DEN UIJL, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 148—151
HOE DE DIEREN SPREKEN (18), DOOR WILLIAM J. LONG, VERTAALD DOOR S. CILIA STOFFEL	BLZ. 150
WESTFRIESCHE „VERTELLINKIES”, DOOR J. SCHUI- TEMAKER CZN.	„ 152
OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN (SLOT), NAAR HET DUITSCH VAN J. FEUDER, GEÏLLUSTREERD BLZ. 152—155	
DE BLOEMBLADEN VAN LAO-TZE (25), DOOR J. ALLAN DUNN	BLZ. 154
DE GERESTAUREERDE GEVEL VAN HET VOORMALIG ARSENAAL AAN HET SINGEL TE AMSTERDAM, ILL. „	156
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gevee alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

VAN TWEEËRLEI RAS

13)

DOOR HAL G. EVARTS.

DE dikke muur van mist had den hond en het vluchtende meisje reeds in zich opgenomen, vóór nog één van hen goed begreep, wat er gebeurde was.

Maar één zij twintig voet het wildpad opgerend was, waren zij allen achter haar aan. De pupillen van hun aan het vuur gewende oogen, konden zich niet zoo dadelijk aan het fluweelige zwart onder de boomen aanpassen en zij stormden struikelend in den blinde voorwaarts.

Toen de voorste man zijn hand uitstak om haar te grijpen, beet Flash hem met zulk een geweldige kracht in den uitgestrekte arm, dat die bijna afgescheurd werd. Hij struikelde en viel. „De hond!” gilte hij. „Zij heeft een hond! Pas op voor hem!”

De tweede viel over den eersten en schoot, terwijl hij weer oprabbelde, zijn geweer af. Hij sprong vooruit — scherpe tanden omknelden met den greep des doods zijn been en een achterwaartsche ruk deed hem op den grond neerploffen dwars over een houtblok heen. Toen hij viel, flitste een roode vuurstraal uit zijn geweer door de duisternis van den nacht en de man achter hem maakte hem vloekend voor gek uit, omdat hij hem bijna vlak in zijn gezicht schoot.

In Flash zegevierde de Kefde over den angst en, in zijn woede tegen die kerels, die het meisje kwaad wilden doen, overwon hij zijn vrees voor vuurwapenen. Telkens was het de voorste man, hij, die haar het dichtst op de hielen zat, die de kracht van zijn tanden te voelen kreeg. Geen menschelek lichaam kon het uithouden tegen dien zwijgenden, onzichtbaren demon, die plotseling te voorschijn schoot, hun het vleesch openreet en weer spoorloos verdwenen was. Als bij gemeen overleg hadden zij allen rechtsomkeert gemaakt, nog vóór de stoutmoedigste vijftig Meter van het vuur af was.

En hun terugtocht ontvaardde in een wilde vlucht, want Flash achtervolgde hen nu, hapte vlug toe en rende dan weg voor het schot, dat hij vreesde dat volgen zou. Zij schoten hem blindelings na, meer elkaars leven in gevaar brengend dan het zijne. Den laatsten man beet hij in den hiel, zooals hij een rund gedaan zou hebben, en deed hem plat op den grond vallen.

Toen zij tuimelend en strompelend den lichtkring van het vuur binnenkwamen, zagen zij Harte kalm-weg op een rots een cigarette zitten rooken.

„Jelui bent een dapper zoodje,” merkte hij op. „Ik wou, dat die hond van mij was.”

Een van de mannen stak zijn linkerhand uit en liet een leelijk ingescheurde vleeschwond tusschen zijn duim en wijsvinger zien.

„De een of andere gek heeft op mij geschoten,” gromde hij. „Het moet Seely of Cole zijn geweest!” Maar beiden ontkennden vloekend de beschuldiging. Harte keek hen eens aan en lachte verachtelijk.

„Bedriegelijke identiteit,” spotte hij. „Clay Siggins, aangeschoten door een kameraad, die hem bij vergissing voor een hond aanzag in den beroemden Slag van Verstopptjespelen.” Zij keken hem kwaad aan.

„Ik was er dit voorjaar op uit met Jarrat en Hanlin,” ging hij voort. „Jarrat hoort thuis in een cel voor gevaarlijke gekken en Hanlin is een dikhoofdige bruto — maar, als het op hersens aankomt, dan steken ze, voor den drommel, deze sukkelsevenmaal in hun zak.”

„Jij wilde het meisje zelf hebben,” zei Cole. „Jij was van plan haar alleen naar een stil plekje mee te nemen.”

„Nu, wat zou dat?” Harte haalde zijn schouders op. „Ik zou haar toch niet met anderen gedeeld hebben! Vooruit! verbindt die scheuren in je vel en laten we weggaan!”

„Weggaan!” riep Cole uit. „Waarheen?”

„Ergens heen,” zei Harte. „Of zouden jelui arme hersenlooze stakkers van plan zijn, hier te gaan liggen slapen? Er is een troep vrienden van het meisje hier om te jagen, zij zijn dicht in de buurt gekampeerd. Natuurlijk zullen zij gidsen bij zich hebben. Als zij het verhaal van het meisje hooren, zullen zij naar ons gaan zoeken; moeten zij ons dan inpikken als ratten in de val, terwijl wij hier om het vuur liggen te slapen?”

Als altijd was zijn logica overtuigend. Zij begonnen op ruwe manier een soort van eerste verband te leggen op de diepste wonden en scheuren. Terwijl zij bezig waren, liep een woest beest met druipende kaken in kringen om het vuur heen, in afwachting, dat één van hen zich naar buiten in den nacht zou wagen.

Toen zij vertrokken, gingen zij stroomafwaarts in de richting tegenovergesteld aan den weg, dien het meisje genomen had. Flash liet hen hun gang gaan en zocht zijn meesteres op. Hij volgde haar warm spoor bijna een mijl ver; eindelijk vond hij haar, terwijl zij voorzichtig het wildpad langs sloop.

Zij dacht, dat Flash dood was. Zij wist dat hij wanhopig gevochten had om voor haar tijd te winnen. Na de schoten was hij niet bij haar teruggekomen. Het gaf haar een ontzettenden schok, toen plotseling, zonder eenig waarschuwend geluid, een koude neus tegen haar hand geduwd werd. Het ongeduldige gejack, dat volgde, zeide haar, dat het Flash was, levend en wel. Zij liet zich op de knieën vallen en sloeg haar armen om hem heen, terwijl zij hem, door snikken onderbroken, haar dank toefluisterde.

Zij sprong echter vlug weer op, voortgedreven door de gedachte, dat zij haar nog achtervolgen konden. Flash sloeg zijwaarts af van het wildpad, jankte, opdat zij met hem mee zou gaan en zij zocht zich tastend een weg door het lage hout, dat de helling bedekte; eindelijk kwam zij bij de hut uit en trad snel binnen.

Zij sloot de deur goed achter zich dicht; gelukkig begon er juist een flinke regen te vallen, die het spoor, dat zij nagelaten had, spoedig uitwischte. Zij ging op de slaapbank liggen en spande zich in om te luisteren naar eenig geluid, dat de komst van haar vervolgers aankondigde. Zij hoorde echter niets dan het tikkelen van den regen en tegen den morgen viel zij van pure uitputting in slaap.

Toen zij haar oogen weer opende, was het helder licht. Flash scheen rustig en op zijn gemak en daaruit leidde zij af, dat de mannen niet in de buurt konden zijn. Hij krabbelde aan de deur en zij liet hem gaan.

Flash rende onmiddellijk naar de plaats, waar hij zoo dapper gevochten had. Hij liep er behoedzaam in een kring omheen en snoof den wind op; er was niets dan de scherpe lucht van het verregende kampvuur. De regen had alles uitgewischt, en alleen toen hij vlakbij kwam, rook hij nog een zwak vleugje menschenlucht.

Hij gromde en zette zijn rughaar tot een borstel overeind, toen hij het bloed bemerkte, dat hier en daar tusschen de

natte dennenaalden was blijven kleven, op die plaatsen, waar hij hun den vorigen avond het vleesch opengereten had.

Hij volgde hun koud spoor een mijl ver; toen, overtuigd dat zij vertrokken waren, liet hij het in den steek en ging op jacht om vleesch. Na een uurtje keerde hij in de hut terug met een korhoen in zijn bek. Het meisje wilde de hut niet meer verlaten, zelfs niet tot aan het wildpad langs den stroom. De kleine voorraad levensmiddelen liep op zijn eind.

Zij kon niet nalaten, de mannen van gisteren in verband te brengen met het uitblijven van Vader Kinney. Haar bezorgdheid over hem wekte tegelijk eenzelfde onrust in haar op over een man, dien zij nog nooit gezien had — Moran, den eigenaar van Flash. Vroeger, op dien avond, toen Flash op de door maanlicht beschenen plek naar haar toe was komen kruipen, had Kinney haar verteld, dat de hond Moran nooit verlaten zou; toch bleef hij hier nu bij haar. Haar grootste vrees was geweest, dat Flash haar in den steek zou laten, om naar zijn baas terug te gaan. Maar hij was in de hut gebleven. Zij bedacht nu, dat hij niet zoo gemakkelijk zou wegloupen van iemand, die hem van klein af aan opgevoed had. Er moest dus iets met Moran gebeurd zijn. Zij kon die gedachte niet van zich afzetten en uitte ze ook dikwijls in haar gesprekken met den hond.

Het herhaaldelijk noemen van Moran's naam roerde een snaar in Flash' herinnering aan. Hij had Moran volstrekt niet vergeten; hij kon hem zich alleen niet meer volkomen duidelijk voorstellen en zijn gevoel voor hem was nog slechts een vaag verlangen.

Voor den mensch is het gezicht het meest betrouwbare zintuig en de herinnering aan zijn afwezige geliefden bewaart hij, door zich in den geest hun gelaat en gestalte voor te stellen. Maar honden behouden, in plaats van een geestelijk beeld, een zekeren samengestelden indruk van gezicht, reuk en gehoor en de laatste twee zijn de voornaamste en overheersende elementen van het dierlijk geheugen. Dat is het, waardoor een hond soms begint te blaffen bij de nadering van zijn baas, dien hij heel goed ziet, maar dien hij pas goed herkennen kan, wanneer een bekende geur of klank hem identificeert.

Het was een klank — de naam van Moran — die iets in Flash wakker maakte. Iederen keer, dat hij over de lippen van het meisje kwam, wekte hij het half slapende verlangen, dat in den hond was. En het was ook een klank, die maakte, dat hij op een goeden dag al het andere in den steek liet, om een ver verwijderd geluid, dat een bekenden toon had, te gaan onderzoeken.

Hij was aan het rondwalen geweest op de helling van den hoogen bergrug, waar hij dikwijls op jacht ging. Een zwak geluid sloeg tegen zijn trommelvlies; hij wist, dat het een ver verwijderd menschengeluid was. Hij stak zijn ooren in den wind en liep opgewonden heen en weer. Het was een man, die floot en de melodie was één van de weinige aardige wijsjes, die Moran altijd weer voor zich heen gefloten had, terwijl hij alleen op marsch was. Flash rende vlug den bergrug langs in de richting van het geluid.

HOOFDSTUK XI.

Daar was een man, die de aandacht van de wereld op eenige belangwekkende feiten gevestigd had. Hij had het vijftig jaar oude geheim van de verdwaalde kudde aan het licht gebracht. Al wat bekend was over den snelvos was de uitkomst van zijn onderzoekingen. Hij had afdoend aangetoond, dat de zoogenaamde lobo de afstammeling was van den grijzen buffelwolf.

Nu waren er groote, op herten gelijkende dieren uit het Noorden gekomen en het gerucht deed de ronde, dat in de bevermoerassen van de Thoroughfare voor het eerst een bijzonder soort elanden, n.l. de groote Noord-Amerikaansche elanden, gezien waren. Deze man, die zich voor alles, wat de dierenwereld aanging, zoo interesseerde, was dan ook dadelijk op weg gegaan naar het Land van de Vele Rivieren om te onderzoeken, of men hier te doen had met een nieuw afwijkend type of met een zwerfende kudde, die van het noordelijke weidegebied afgedwaald was.

Bij de Seclusion Creek lag Moran, in zijn wollen dekens gewikkeld, zijn hoofd op zijn elleboog steunend, te luisteren naar de nachtelijke geluiden, waarvan hij zooveel hield en die hij in zoo langen tijd niet gehoord had. In het bosch blafte een wijfjes-eland; van ver stroomafwaarts kwam het schelle staccato-gekrijsch van een prairiewolf; van boven op den bergrug antwoordde een tweede. Van den rotsrand

boven zijn hoofd gaf een uil door geschreeuw zijn schuilplaats te kennen aan een ver verwijderde liefste. Al deze geluiden, die voor de meeste menschen het toppunt van sombere verlatenheid beteekenen, waren voor Moran als de stemmen van oude vrienden. Zij vertelden hem van oerliefde in de natuur en deden hem het leven in de wildernis beter verstaan. Daar, plotseling, trad een stilte in, en wel een paar minuten lang durfde geen levend wezen zijn stem verheffen. Moran zelf had geen geluid gehoord, dat de oorzaak van deze stilte kon zijn, maar hij wist wel, dat de wilde dieren van de heuvelen klanken kunnen onderscheiden, die voor het oor van den mensch te ver verwijderd zijn, om er in door te dringen. Dit plotselinge zwijgen van alle dierenstemmen, de volkomen opheffing van alle geluid, kon maar één ding beteekenen. Zoo zeker alsof hij het zelf gehoord had, wist Moran, dat ergens een wolf gehuild had. Daar het hem echter ook bekend was, dat deze hooge bergstreek niet door wolven onveilig gemaakt werd, kwam hij tot de conclusie, dat deze wolf een zwerfer moest zijn, die wel verder zou trekken.

Moran had voor den nacht halt gemaakt aan den onder-rand van de sneeuwstrook en toen hij 's morgens zijn bagage bijeengerold had, kostte het hem nog geen uur om door den gordel van sparregroen heen boven de woudlijn uit te komen.

Hij baande zich een weg tegen den bergrug op en bereikte tegen den middag den Rampartpas. De zaagvormige gevaarten van de Rainbow Peaks, de onregelmatig getande punten van het Tetongebirge en de andere verre bergketens, die het Land van de Vele Rivieren omsloten, vertoonden zich als in miniatuur, helder en duidelijk afgetekend, hier en daar gebroken door donkere scheuren, die de nauwe kloven aanwezen, waardoor de rivieren zich een weg braken naar het lager gelegen land.

De zuidelijke helling van den bergrug droeg bruine strepen daàr, waar de aan de zon blootgestelde plekken sneeuwvrij waren. Moran koos een lang uitstekende heuvelrij, die tot ver onder de woudlijn daalde; de kale kruin stak boven de boomen uit en spleet het dichte groen van den gordel van sparren; deze volgde hij een heel eind de helling van den berg af.

Toen hij goed en wel onder de boomen was, zag hij drie meerkollen boven zich vliegen, die de lucht met hun akelig geschreeuw vervulden. Hij merkte op, dat zij zich neerstortten op een open plek tusschen het hooge hout. Een arend streek statig neer uit de lucht en een troep klappende eksters fladderde van boom tot boom naar dezelfde plaats. Twee raven wiekten van een rotswand neer; de eene kraste schor, de andere liet een reeks hooge heldere fluittonen hooren, waarvan iedere noot met een klik eindigde, alsof een scherpe tik op den snavel ieder fluitje kort afknapte.

(Wordt vervolgd).

HYACINTEN.

Weer prijkt zij op mijn schouwke,
Het vroege bloemenkind,
Het lieve lente-vrouwke,
De hyacint.

Haar geurend bloesemkropje
Bloeit uit 't slanke groen,
Uitdagend met haar kopje,
Als kind'ren doen.

Weer zie 'k ze met hun beidjes!...
Zij zat op 't tafelblad,
Den bloempot met haar dijtjes
Omklemd, mijn Schat.

Een blonde lent'-gedachte,
Die geen gelijke vindt,
Mij stralend tegenlachte,
De bloem en 't kind.

In 't hagelwit hansopje,
De handjes om de bloem...
Daarboven 't gouden kopje,
Mijn blijde roem.

O, prijke in mijn leven,
Mijn heerlijk lente-kind,
't Hart als die bloem geheven,
Mijn hyacint!

J. G.

Foto C. Steenberghe.

HET HUIS MOERSBERGEN, GEZIEN VAN HET WESTEN.

HET HUIS MOERSBERGEN.

EEN van de oudste plaatsen der provincie Utrecht is ongetwijfeld het dorp Doorn, waarvan reeds sprake is in de lijst der goederen en hoorigen van de Sint Maartenskerk, te Trecht, welke tusschen de jaren 777-866 werd opgemaakt 1). Het in 1888 gerestaureerde kerkje met haar acht-eeuwen oude, tufsteen schip- en portaal, is een nog levende getuige van dien ouderdom, terwijl de Huizen Doorn en Moersbergen — hoewel zij stammen uit de latere middeleeuwen — ons evenzeker er van overtuigen kunnen, dat we hier staan op een veel eeuwen lang door menschen bewoonden bodem.

't Is aan dit laatstgenoemde Huis, aan *Moersbergen*, dat we hier een enkel woord willen wijden.

Gelegen nabij den Noordelijken oever van de Gooyer Wetering, is het geen cenzame in deze landstreek, want aan de Langbroeker Wetering — die een twintig minuten meer Zuidelijk loopt — verrijzen nog de stamhuizen van veel Nederlandsche Geslachten: Nergens elders in het geheele Gewest zijn op zóó kleine uitgestrektheid een zóó groot aantal oud-adellijke Huizen ons overgebleven.

Aangaande de stichting van het kasteel weten wij niets. Slechts is ons dit bekend, dat in den jare 1435 „Moersbergen” in het bezit was van het voorname Stichtsche geslacht „van Wael”, dat zich deswege „van Wael van Moersbergen” noemen liet.

Het Huis, in zijn middeleeuwsche gedaante, was omstreeks het jaar 1647 — toen Roghman het afbeeldde — nog in wezen: een grimmig, vierkant bouwwerk, met een open plein in het midden en een vrij-brede gracht rondom. Aan de voor- of Noordzijde verlecnde een houten, door palen geschraagde brug — met ophaaltaar gedeelte — toegang tot de poort. Links hiervan rees het forsche hoofdgebouw, met op karbeels steunende, erkervormige bovenramen, en gedeekt door een scherp-toeloozend kiendak, op welks vorst 'n soort van kribbe was aangebracht, waarin een eiberpaar het lief en leed des huwelijks deelde.

Aan de rechterzijde van het voorfront stompde een vierkante hoek-toren.

In het bovengedeelte daarvan — onder het spitse leien-dak, waren gaten uitgespaard, waarin duiven konden nestelen en verblijfhouden. Want men placht in de middeleeuwen deze vogels in grooten getale op de kasteelen te onderhouden opdat

zij in tijden van beleg, den belegerden tot leeftocht konden strekken.

De ruimte tusschen het hoofdgebouw en den duiventoren, was afgesloten door een zwaren, gekanteelden muur, in het midden waarvan zich de reeds genoemde toegangspoort bevond.

Een ander plaatje, dat omstreeks een eeuw later dan dat van Roghman geteekend is, verhaalt ons, dat gedurende die honderd jaren al vrij wat aan het uitwendige van het oude Huis was veranderd. De gekanteelde muur-met-toegangspoort was geheel verdwenen, zoodat men nu vanuit de oprij-laan een onbelemmerd uitzicht had op het binnenplein en op de gebouwen die daaromheen reiden. Ook de vensters, behoudens de uitgebouwde bovenramen, waren veranderd: hier en daar nieuw-modische topgevels en dakkapellen aangebracht op gevels en daken, terwijl aan het achter-middengebouw (binnenplein-zijde) een wijzerplaat bevestigd was. Zelfs had men de woning van het eiber-echtpaar overgebracht naar den hoogen schoorsteen van het hoofdgebouw, vermoedelijk omdat de toenmalige bezitter van het kasteel een afkeer had van 'n gewit kiendak. Ze hebben 't voor lief genomen, de goede vogels, want de teekenaar heeft ze ons vermogen af te beelden naar het leven, in hunne nieuwe verblijfplaats.

Overigens had Moersbergen, omstreeks het midden der XVIIIe eeuw, nog veel van zijn middeleeuwsch karakter behouden, al hadden renaissance-stische bouwmeesters er dan ook het strakke en grimmige aan ontnomen 2). Ware het in dien toestand aan ons XIXe eeuwsch geslacht overgedragen geworden, het zoude er dankbaar voor zijn geweest. Maar het heeft niet aldus mogen zijn: want toen het kasteel omstreeks het jaar 1860 verviel aan mr. Vincent Matthias, Baron d' Ablaing, heeft deze gemeend het in neo-gothieken stijl te moeten verbouwen en het inwendige onkenbaar te veranderen. Van dit kunststuk zien wij op blz. 151 (beneden) het Noorderfront vóór ons, fraai bepleisterd en verheven van lijnen. Rechts op de afklim-op, en overigens niet voorbij gegaan door den cement-kwast. Die architecten toen, schijnen wel heelmeesters te zijn geweest, die, iedere voeg voor een wond aanzien, deswege hebben laten vol plakken! En waarlijk, behalve te heelen, heeft deze bouwmeester-van-de-zestiger-jaren ook nog de herinne-

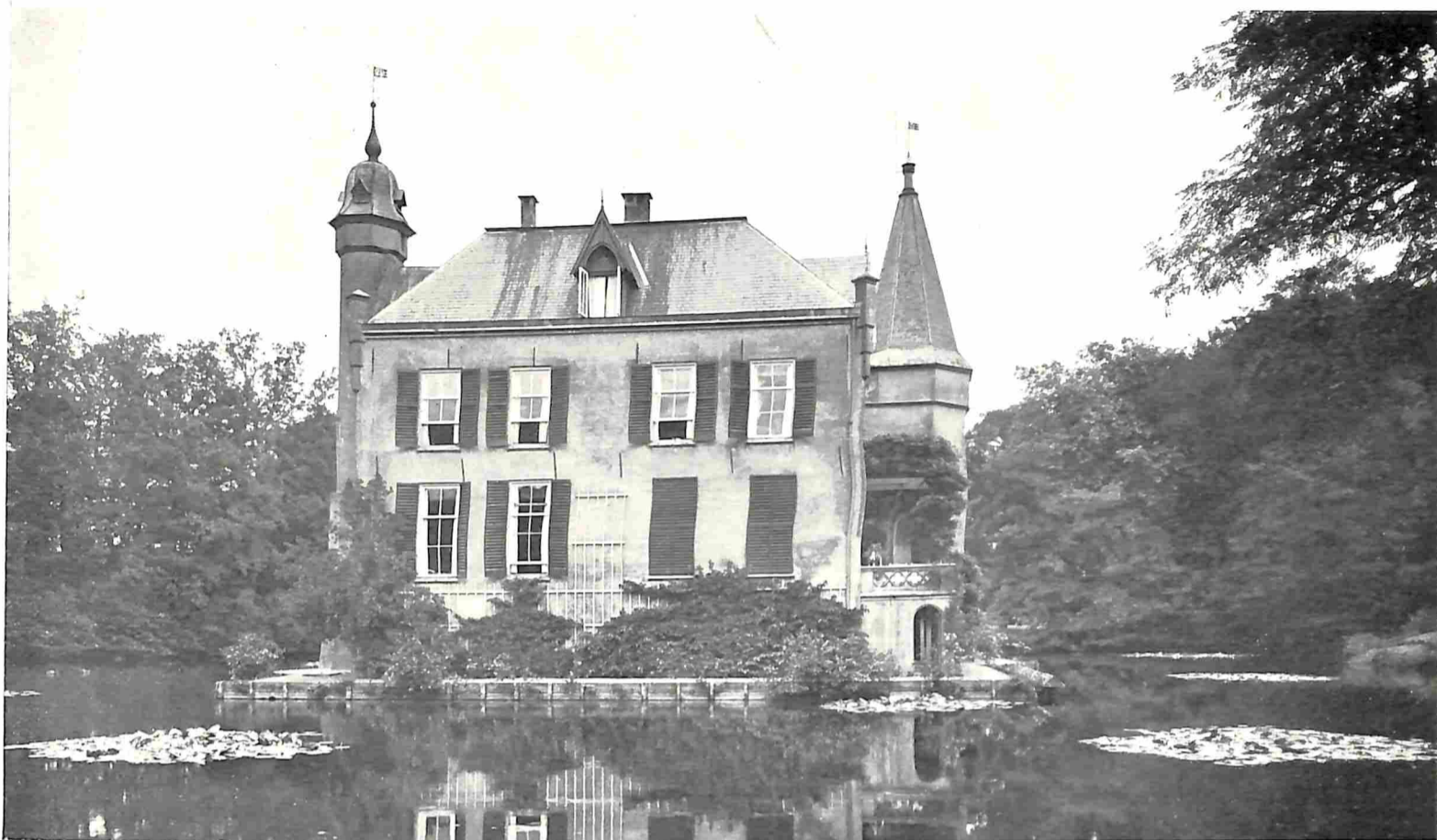

Foto C. Steenkergh.

HET HUIS MOERSBERGEN, ZUID(ACHTER)ZIJDE.

ring willen oproepen aan de middeleeuwen. Want hij deed den verbindingsmuur tusschen het voormalige hoofdgebouw en den vierkanten hoektoren, wèl-voorzien van kantelen, weder opmetselen: hiermede van zin voor het romantische blijk gevend.

Een ander restant van het oude „Moersbergen” toont ons de afbeelding boven op blz. 151, n.l. den rechter, zeshoekigen toren. Evenals de duiventoren is hij van groote gebakken steenen — z.g.n. „ruizenmoppen” — opgetrokken, en binnenin treft men, beneden, nog een vertrek aan met gothische bogen. Niet onwaarschijnlijk heeft deze ruimte in vroeger tijden tot gevangenis gediend. Ook een groot gedeelte van het sous-terrain, zuidzijde, heeft zijn zware middeleeuwsche overwelling nog behouden. De andere toren, dien men op hetzelfde plaatje ziet, komt op de hiervoren besproken, oude afbeeldingen niet voor. Wèl bevond zich toen daar ter plaatse een driehoekige uitbouw, doch deze was niet voorzien van een torenspits.

Ziehier — behoudens enkele geringere onderdeelen — àl hetgeen er overbleef van het stoere „Moersbergen”, het château-fort, zooals het in het midden der zeventiende eeuw nog met zijn hooge daken en torens tegen de bosschen stond afgeteekend. . . .

Wij zouden meer vrede met dit alles hebben gehad indien er in de plaats van 't oude, dat verdween, iets nieuws gekomen was, dat mooi was of aantrekkelijk. . . .

Dat het hier anders is geweest, daar draagt niet in de eerste plaats de man de schuld van, die de veranderingen heeft doen bewerkstelligen. Hij deed en liet volbrengen hetgeen alom geschiedde in ons land. . . . en hij kon het toch niet helpen dat zijn tijd geen smaak bezat.

Zooals begrijpelijk is moet „Moersbergen”, het Huis, waaraan zooveel eeuwen zijn voorbijgegaan, eene rijke geschiedenis bezitten. Doch slechts zeer weinig hiervan is aan het nageslacht overgedragen geworden.

Wèl weten wij nog een en ander aangaande de eigenaars van het Huis, vanaf het einde van de XVde eeuw.

Zoo lezen we dat op „Sinte Symon ende Jude dach, apostelen” van den jare 1492, Bertolmeus van den Waell aan Symon van der Sluys, Domproost, opdroeg „de nahandt aen die vrye thynsweer van den goede tot Moerberch met husinge, boemgaert, gheboemt dat daer op staet ende met allen synen toebehoeren alsoe alst gelegen is in den kerspell van Doern,” zulks ten behoeve van zijn zoon Dirck, onder beding dat het nimmermeer uit zijn geslacht vervreemd of eenigszins bezwaard zoude mogen worden, zoolang er iemand, uit zijn lijf gesproten, in wezen zoude zijn.

De laatste mannelijke afstammeling uit dit geslacht, die het Huis in eigendom heeft bezeten, was heer Adolf van Wael van Moersbergen. In 1592 erfde hij het goed van zijn vader. Veertien jaren nadien werd hij beschreven in de Stichtsche Ridderschap en in 1610, 1611 en 1612 was hij Burgemeester van de stad Utrecht. Hij was een man, die zich er niet te vreë mee stelde om op zijn landgoed wat haasjes en patrijsjes uit hun aardsche lijden te verlossen. Want Remonstrantsch gezind, trok hij zich zóózeer de belangen der Loevensteinsche factie aan, dat hij door Prince Mouringh in 1618, uit de Ridderschap verwijderd werd.

En zich te lande niet meer veilig wetend, vertrok hij naar het Munstersche. Maar aldaar deden de Staten hem gevangen nemen en vóórleiden voor de 24 Rechteren in den Hage. Die goedertieren heeren wouden alles vergeten en vergeven, mits heer Adolf zes jaren lang vrijwillig balling bleef buiten de Republiek. Zoo ging hij dan nog in het zelfde jaar (1619) naar Holstein en exil, en werd daar wellicht om zijn ervaringen met rechters opgedaan, verkoren tot opperrichter van Frederikstadt. Later naar het goede Sticht teruggekeerd, overleed hij in 1636.

Ook zijn vader, heer Bartholomeus van Wael, was in de Ridderschap van Utrecht beschreven geweest en deswege gemachtigd tot het ontwerpen van de Unie, welke hij in 1579 teekende. Doch niet enkel wist hij, tenbate van het Gemeenbest, zich te weren met de veder: hij deed zulks ook met den zwaarde, want in het jaar 1584 zien we hem optreden als een der aanvoerders van het krijgsvolk dat Utrecht besierde.

Heer Adolf liet slechts één enkele dochter na, en doordat deze huwde met Johan van Oostrum, kwam „Moersbergen” in 1637 in diens geslacht 3)

Tot aan 1707 bleef het in deze familie, toen Catharina Maria van Oostrum — na van de Staten ontslag te hebben bekomen van de „clausule van verband” — het vervreemde aan Cornelis de Boodt, Heer van Cadzant, Giessenburg enz.

Door huwelijk ging het in 1743 weder over aan het geslacht d' Alblaing van Giessenburg, waaraan het bleef behooren tot 1897 toe. In dat jaar kwam het n.l. bij koop aan Me-juffrouw Anna Catharina Luden, terwijl het vijftien jaren nadien verviel aan haren neef, Mr. J. Luden te Overveen, die er tot op den huidigen dag nog de eigenaar van is (en aan wien wij vele waardevolle gegevens voor dit opstel danken.)

De bewoner van het huis is Jhr. Bicker, directeur der Amstelbrouwerij te Amsterdam. Deze heeft het inwendige met veel smaak ingericht: antieke kasten en zetels vindt men er, en er kleurt allerwege oud-porcelein. Wel jammer dat bij dit

Foto C. Steenbergk.

LAAN NAAR HET HUIS MOERSBERGEN.

alles de marmeren schoorsteenmantels, met hunne krullerige vormen — die er in de zestiger jaren gekomen zijn — zoo leelijk afsteken.

Geen paleis denke men zich overigens dit interieur, want vier kamers beneden en vijf boven, benevens eenige kleinere bijvertrekken, maken het geheel uit.

De oppervlakte van de bij het Huis behorende gronden is thans niet groot meer. Omstreeks het midden van de negentiende eeuw bedroeg zij nog een 748 bunder, waarvan 636 bunder gelegen waren onder Doorn, 17 onder Sterkenburg en 95 onder Langbroek. Ook het buiten, thans „Hameren” genaamd, maakte deel uit van dit bezit; terwijl er van ouds eene tusschen Driebergen en Doorn gelegen vrije konijnwarande toe had behoord.

Na 1886 echter, toen het eigendom aan Frank Baron d'Abbling van Giessenburg was overgegaan, ving de verbroekeling er van aan. En thans vormen — behalve het Huis — een stukje boschgrond en de arbeiders-woningen-met-bouwland-aan-de-laan, het geheele landgoed.

Ook is dit opzicht alzoo teruggang!

Maar één ding is er in den loop der tijden niet minder geworden: de Natuur. De oprijlaan — zooals de afbeelding hierboven die ons toont — kan ons hiervan wel overtuigen. Het zien dezer rechte stammen, waartusschen het geschal van veel vogels klinkt, het kasteelfront op den achtergrond. . . . en het hóoren der stilte, dat alles wekt herinnering aan de muziek van een ouden, ongekenden vedelaar; . . . het gemurmel der klare zinnen van die óverschoone sproke van Beatrijs:

.....een forest,
Daer die voghele hadden feest
Si maecten soe groet gheschal
Dat ment hoerde over al
Elc sanc na der naturen sine
Daer stonden scone bloemkine
Op dat groene velt ontploken
Die scone waren ende svete roken
Die locht was claer ende scone
Daer stonden vele rechte bome.
Die ghelovert waren rike.

Aan deze zacht-vlietende woorden zullen wij zeker niét denken als wij voor het nieuwe jaarbeursgebouw, dat nu te Utrecht de wolken in hun vaart belemmert, staan. Dan komt ons meer een titel van zeker modern tooneelspel te binnen: „Zaken zijn zaken!”

En hoe vriendelijk is niet die boerenwoning op den voorgrond gelegen, met haar luiken en kleine ruitjes. Ziet u ook die kindertjes wel staan, zusje en broertje, hand-in-hand; 'n beetje verlegen voor dien vreemden fotograaf?

Kijk die boerenwoning nog eens goed aan met hetgeen er omheen gelegen is, mijn lezer; haal eens uw neus op en rúik de boschgeur, de aardgeur, de bloesemreuk. . . . hoor hoe alom de vogeltjes zingen. . . . zie den hemel, die er boven koepelt, en de zon. . . . en denk dan eens aan 'n étagewoning in 'n groote stad. . . .

De beide andere afbeeldingen laten ons het Huis van de West- en van de achterzijde zien, zooals het daar ligt, omringd door hooge muragiën van levend groen. Neen!, als we Moersbergen zóó aanschouwen: grijs op donkergroen, en spiegelend in de stille gracht, dan kunnen we het toch niet onvriendelijk vinden, dan. . . . ach, konden we nu het aandenden aan het Huis, zooals het eenmaal geweest is, maar vergeten.

W. F. J. DEN UIJL.

1) In deze lijst komt Doorn aldus voor:

„Villa *Thorhem* cum ecclesia et omni integritate sancti Martini”.

2) Ook 'n afbeelding door Serrurier, naar Pronk (1731), van de Zuidzijde van het Huis, versterkt ons in deze overtuiging.

3) Een steen met alliantiewapen (van Oostrum), afkomstig uit de eerste helft der XVIIe eeuw, is nog op het Huis aanwezig.

Het wapen van „Moersbergen” wordt gevormd door drie goud geknopte zilveren rozen op een groen veld.

HOE DE DIEREN SPREKEN

18)

DOOR WILLIAM J. LONG.

Met toestemming van den schrijver vertaald door S. CILIA STOFFEL.

WANNEER men aanvoert, dat deze gewonde wolf door het huilen van de bende onder het moorden moet geweten hebben waar het vleesch was, geef ik toe, dat dat in het eene geval zoo kan zijn geweest, maar stellig niet in het andere. Want door een bijzonder gelukkig toeval was ik dicht bij den troep bezig een versch spoor te volgen in den grijzen, ademloozen dageraad, toen de wolven het tweede hert doodden, en er was voor sterfelijke ooren geen geluid waarnaembaar, geen gehuil, of kreet dat 't spoor gevonden was, zelfs geenerlei gegrom. Ze achtervolgden, doodden en aten in stilte, zooals wolven gewoonlijk doen; hun gehuil is iets, dat niet met hun jagen in verband staat. De gewonde wolf was toen ver weg, met mijlen ver dicht beboschte heuvels en valleien tusschen zich en den troep.

Vraagt men: „hoe was het mogelijk dat alles te weten?”

Uit wat er in de sneeuw te lezen stond. Met het aanbreken van den dag had ik het spoor van den jagenden troep ontdekt, en ik was het behoedzaam gevolgd, met veel omwegen, omzichtig en goed uitkijkend, want het zijn ongelooflijk schuwe dieren; en zoo gebeurde het, dat ik het karkas van het hert aantrof slechts een paar minuten nadat de wolven zich zat hadden gegeten en traag waren weggeslenterd naar hun dagleger. Ik volgde ze te begeerig en joeg ze op, voordat ik er den groote uit kon pikken dien ik hebben wilde; en daarop trokken ze naar de onherbergzame ruigte, met een snelheid, die mij hopeloos ver achterliet. Toen ik bij het hert terugkwam, om na te gaan, hoe de wolven hun buit verrast en gedood hadden, ontdekte ik het versche spoor van een eenzamen wolf, dat met een rechten hoek in dat van den jagenden troep kwam. Het was het hinkende dier weer, dat zich net verzadigd had en in zijn eentje weer afgetrokken was. Ik volgde, en joeg hem al gauw op, en zette hem met groote sprongen na, in den waan, dat ik hem af zou kunnen loopen, of ten minste dicht genoeg bij kon komen voor een revolvershot; maar dat was een dwaze veronderstelling. Zelfs op drie pooten schoot hij zooveel gemakkelijker door het dichte hout, dan ik op sneeuwschoenen kon voortkomen, dat ik niet voor de tweede maal een glimp van hem opving.

Toen 'k zoover was, kreeg ik een sterke neiging, om zoo mogelijk uit te vinden, hoe het hinkende dier zijn tweede hert tot zijn geluk ontdekt had; dus ik nam zijn komende spoor op en volgde het netjes terug tot zijn hol onder den omgewaaiden boom, vanwaar hij regelrecht was komen aanloopen, alsof hij precies wist welken koers hij nam. Zijn spoor kwam uit het Oosten; het kleine beetje wind, dat er was, kwam uit het Zuiden; zoodat zijn neus hem onmogelijk den weg naar het vleesch had kunnen wijzen, zelfs al had het zich zoo dichtbij bevonden, dat het te ruiken was; en dat was het zeker niet. Wat er in de sneeuw te lezen stond, was zoo duidelijk alsof het gedrukt was, en men kon er wel zeker de gevolgtrekking uit maken: of de wolven kunnen een zwiingend voedselsein uitzenden, met een nadere mededeeling er bij, of anders: een eenzame wolf kan zóó met zijn gezellen in aanraking blijven, dat hij niet alleen weet waar ze zijn, maar, in 't algemeen ook, wat ze doen.

In vergelijking met de boschwolven is het rendier een vrij dom beest; maar ook hij heeft zijn „geheimzinnigheden”, en wie hem geduldig nagaat, met dieper belangstelling voor zijn *anima*, dan voor zijn mooie gewei, zal hem herhaaldelijk op iets vreemds, of raadselachtigs betrappen, wat misschien wijst op een scherper waarnemingsvermogen, dan van zijn slaperige oogen, of scherpe ooren, of bijna volmaakte neus. Hier is een voorbeeld van Megaleeps eigenaardig optreden:

Op een winterdag volgde ik het spoor van een rendierkudde op de „barrens” (boomlooze vlakten of venen) van de Renousrivier in Nieuw Brunswijk. Urenlang had ik ze gevolgd, afwisselend door dicht hout en open veen, zonder mijn wild op te jagen, of zelfs ook maar te zien. De dieren waren klaarblijkelijk aan 't trekken, misschien veranderden ze wel van voerplaats; en als Megaleep begint te zwerven, kan geen mensch zeggen, waar hij heen gaat, of ophouden, of waarschijnlijk dan weer doen zal. Eens, toen ik acht of tien mijlen zijn spoor gevolgd had, hem twee keer had opgejaagd, zag ik hem recht op mij toekomen, haastig op zijn eigen spoor terug, als om te zien wat er achter hem aankwam. Uit het spoor maakte ik op, dat de kudde uit een stuk of twaalf dieren bestond, en dat een arm, gewond beest voortdurend achter de anderen aan sukkelde. Hij liep op drie pooten; zijn rechter voorpoot slingerde hulpeloos onder 't voort-hobbelen, want het bot er boven was door den kogel van een onhandigen jager versplinterd, en liet zijn roerend merk in de sneeuw achter.

Toen ik op een boschrijke helling, die naar een reeks van vlakten glooide, stilstond om het spoor vóór me af te zoeken, ving mijn oog een beweging op in de verte, over 't open veld, en door den kijker zag ik voor 't eerst mijn kudde, die, niets kwaads vermoedend, aan gindschen zoom van de

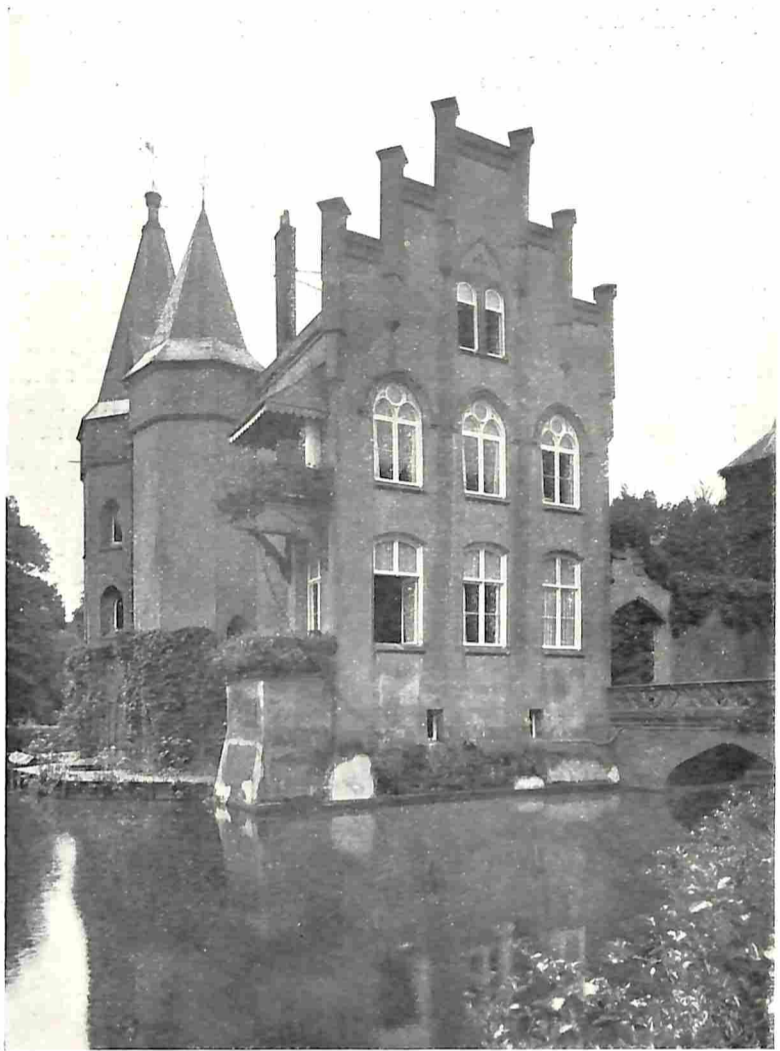

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS MOERSBERGEN. HET GEDEELTE TEN OOSTEN VAN DEN INGANG.

vlakke, op een afstand van een groote mijl, of meer, uitrustte. Van mijn voeten leidde het spoor naar beneden door een dichten rand van naaldhout en dan regelrecht de effen vlakke over. Een paar van de rendieren lagen; andere bewogen zich traag het bosch in en uit, dat de vlakke aan dien kant afsloot; en terwijl ik ze bespiedde, duwden twee dieren, stellig eenjarige, hun koppen tegen elkaar om eens wat te „stootelen”, als gewone kalven die spelen.

Nauwelijks was ik de vlakke om gaan trekken, wel aan den zoom er van, maar steeds uit het gezicht, binnen het naaldhout, toen ik een eenzaam rendierspoor aantrof, het spoor van den kreupele, die klaarblijkelijk moe was geworden en af was gezwenkt om te rusten, misschien wel wist dat

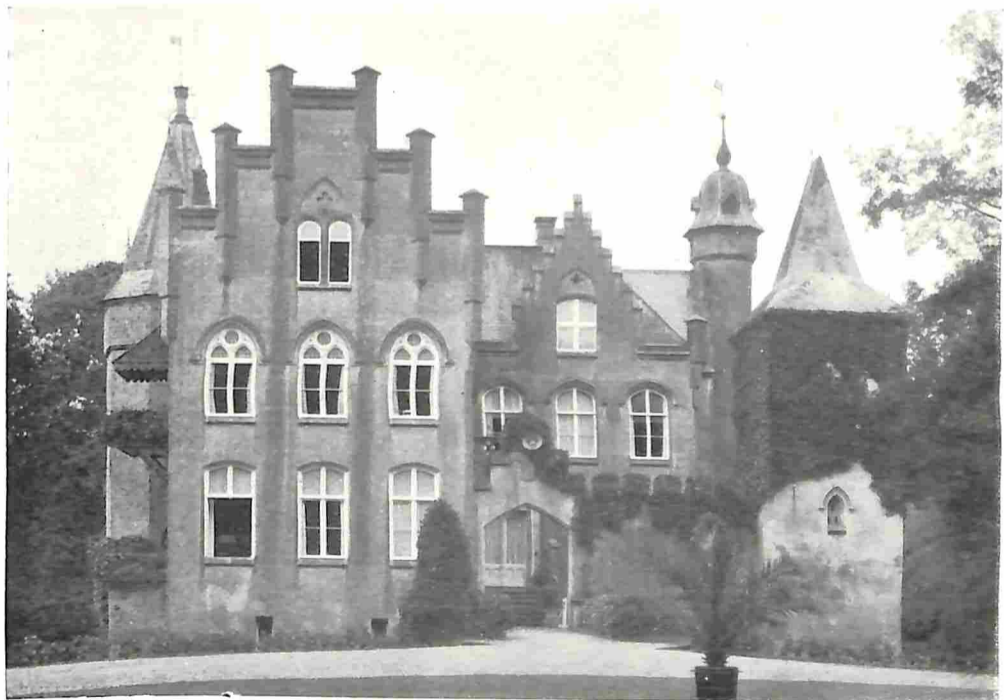

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS MOERSBERGEN. FRONT.

zijn kudde aan het einde van haar reis gekomen was. Een eindje verder joeg ik hem op in een sparrenboschje, en keek hem een poosje na, toen hij dieper de bosschen in hobbelde en koers zette naar het Westen. De richting verbaasde me een beetje, want zijn makkers waren Noordelijk; en bij die gedachte zocht ik haastig een opening in het dichte hout en richtte mijn kijker op de andere rendieren. Ze verkeerden al in wilde opgewondenheid. Een korte poos draafden ze in verwarring door elkaar, of stonden roerloos terwijl ze de vlakke en de omringende bosschen afzochten naar de oorzaak van het gevaar; toen beurden ze hun neus in den wind en snelden heen in verbazende vaart; schuin staken ze de vlakke naar mij over, en op korten afstand vòòr me braken ze het bosch binnen, zodoende de richting inslaand, die hen spoedig met hun gewonden makker samen moest voeren. Had ik het over menschen, dan zou ik gerust durven beweren, dat ze er op uit waren om te onderzoeken wat het alarm betekende; maar omdat ik geen middel heb, om de bedoeling van het rendier te begrijpen, kan ik slechts zeggen, dat de beide sporen zoo recht als een liniaal door de boomen naar een punt van samenkomst leidden, aan den zoom van een andere vlakke, meer Westelijk.

Wie een redelijke verklaring voor de zaak wil geven, bedenke dan, dat deze opgeschrikte dieren zich ver van me af bevonden; dat èn het kreupele beest èn ikzelf voor hun oogen verborgen waren en dat ik boven den wind en geruischloos voorttrok. Het was onmogelijk, dat ze me konden hooren, of zien, of ruiken; toch waren ze op de been even nadat de kreupele opgeschrikt was, alsof hij een bel voor ze geluid had. Het was niet de eerste keer, dat ik er getuige van geweest was, hoe een kudde dieren wegstormde wanneer ze, zooals ik vermoedde, een stille, onbegrijp lijke waarschuwing had n. ontvondde, en het was d: laatste cok niet; maar het was de eenige keer, dat ik heelemaal na kon gaan hoe het zich afspeelde, van 't begin tot het einde, zonder hapering of raadsel. En toen ik, om de zaak door en door te onderzoeken, het spoor van de kudde terug volgde naar de plaats waar ze hadden uitgerust, was er geen spoor van mensch of dier in de bosschen in het rond om hun vlucht te verklaren.

Men kan dit als louter toeval uitleggen, wat geen uitlegging is; of het een nieuw voorbeeld noemen van het feit, dat wilde dieren „wonderlijk” zijn, wat geen feit is; maar ik ben voor mezelf van meening, dat de heele handelwijze van de rendieren en alle omstandigheden op een andere gevolgtrekking wijzen — namelijk, dat de vrees, of waarschuwing, of ingeving van een dier onmiddellijk aan andere op een afstand werd overgebracht. Ik geloof ook, dat het niet heelemaal onbewust, of onderbewust gebeurde, maar dat één dier zijn waarschuwing uitzond, en de andere er meer of minder verstandig naar handelden. Dit laatste is echter louter veronderstelling, die niet waar gemaakt kan worden, zoolang we de kunst niet verstaan in een dierenhuid te leven.

(Wordt vervolgd).

OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN.
HET RAADHUIS TE LUNEBURG.

Westfriesche „vertellinkies”.

Ik heb in m'n jeugd 'n oom gehad, die buitengewoon mooi vertellen kon. Althans zoo vonden wij, kinderen, dat. En hij had 'n onuitputtelijken voorraad van „vertellinkies”.

Vele ervan hadden tot onderwerp de onbegrijpelijke domheid van de „poepen”. Dit waren de hannekemaaiers, die zooals bekend is, elk jaar tegen den hooitijd uit het oosten kwamen om bij de Hollandsche grasboeren de hooilanden af te maaien. Een groot aantal van die anecdoten over de grasmaaiers zijn eenige maanden geleden opgenomen in „Buiten”. Maar enkele van degene, die m'n oom vertelde, waren daar niet bij. Ik zal 'n paar ervan hier „efkes opskraive”.

Op 'n keer, dat bij ons thuis de ooeivaar z'n komst had aangekondigd, werden wij, m'n zusje van zeven jaar en ik, die toen acht was, „te warskip stuurd” naar oom Simon en peet Trijntje, die op 'n boerderij op ons dorp woonden. Dat was voor ons een waar feest. Oom en peet waren lieve, hartelijke menschen en te warskip gaan op 'n boerderij had altijd veel aantrekkelijks. Maar op de „vertellinkies” van oom Simon verheugden we ons 't allermeest.

Toen we 's avonds eerst 'n tijdje hadden zitten „skemerer”, werd de kaars aangestoken. Eén „vetkeers” voor 't heele gezelschap in de ruime „weuning” (1) was zeker geen schitterende verlichting. Maar de menschen waren 't niet royaler gewoon in die dagen. Met ongeduld zaten we te wachten op wat er komen zou, en toen oom z'n pijp opnieuw gestopt en aangestoken had, begon hij

De eerste vertelling was van :

I. DRIE POEPEKNOETERS.

Drie hannekemaaiers kwamen met het beurtschip van Kampen te Hoorn aan. Ze zouden den boer op gaan om zich te verhuren als grasmaaiers.

Toen ze pas aan wal gestapt waren, liepen twee straatjongens achter hen aan en riepen: „Drie poepeknoeters!” De grasmaaiers hadden zich voorgenomen om Hollandsch te leeren. Daarom wilden ze alles wat ze hoorden goed onthouden. Ze liepen geregeld in zich zelf te brommen: „Drie poepeknoeters, drie poepeknoeters” — net zoo lang tot ze die woorden van buiten kenden.

Toen ze op de markt waren gekomen, stonden daar groepjes van menschen met elkander te praten. Ze bespraken 'n verschrikkelijken moord, die er den vorigen nacht was gebeurd. 'n Alleen wonende oude boer, die buiten de poort woonde, was vermoord, en al z'n geld was gestolen. De drie hannekemaaiers verstonden wel niets van wat de menschen elkander vertelden, maar ze luisterden toch heel aandachtig. Slechts enkele woorden vingden ze op: „Met 'n mes!” en: „Om 't geld!”

Ze liepen nu verder en bromden gedurig: „Met 'n mes, om 't geld, met 'n mes, om 't geld.” En dan weer: „Drie poepeknoeters, met 'n mes, om 't geld.” En zoo altijd maar door. Toen ze bij de Oosterpoort waren gekomen, zagen ze, hoe 'n timmerman bezig was 'n plank te schaven. De man keek met 'n timmermansoog langs de plank en riep verheugd:

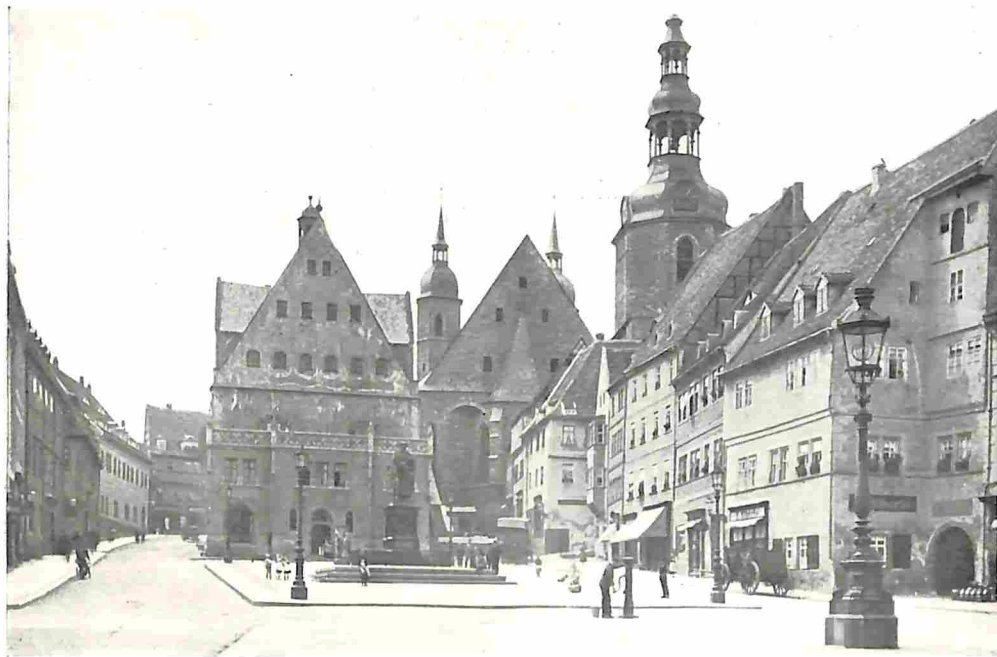
„Dat 's recht!”

Nu riepen onze grasmaaiers ook: „Dat 's recht, dat 's recht, dat 's recht!”

Juist toen ze door de poort wilden gaan, kwam 'n veldwachter op hen af. Hij was door de commissaris er op uitgezonden om de moordenaars van den rijken boer op te „snorren”. Hij vond, dat die drie hannekemaaiers er erg verdacht uitzagen. Hij zei daarom, dat ze met hem mee moesten gaan naar den commissaris. De goeie grasmaaiers begrepen er niets van, maar toen de veldwachter hen beduidde, dat ze moesten omkeeren en naar de stad terug moesten, gingen ze gewillig mee. De commissaris deed 'n omslachtig verhaal van wat er was voorgevallen en vroeg hun, of zij misschien wisten wie de moordenaars waren.

„Drie poepeknoeters!” zei de eerste hannekemaaiër met 'n blij gezicht. „O, zoo!”

OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN.
HET RAADHUIS TE EISLEBEN.

zei de commissaris, „dus, *jelui* hebt 't gedaan. En waarmee?” „*Met 'n mes!*” zei de tweede poep, blij, dat hij ook wat zeggen mocht.

„Verschrikkelijk!” riep de commissaris uit. „En waarom heb *jelui* dien man doodgestoken?”

„*Om 't geld!*” antwoordde de derde grasmaaier triomfantelijk.

„Jawel, jawel,” knikte de commissaris. „'n Roofmoord! Dat klopt precies. Nu, *jelui* zult je straf niet ontgaan, schavuiten. *Jelui* zult netjes worden opgehangen.” „*Dat 's recht!*” riepen ze alle drie tegelijk.

II. „TOE, POEP!”

'n Brave grasmaaier was ijverig en genoeglijk bezig met z'n zwaar werk, toen hij achter 'n wilgenboschje aan 't einde van den akker 'n koekoek herhaaldelijk hoorde roepen: *Koekoek, koekoek!* Hij meende, dat er 'n ondeugende jongen zich verscholen had en hem toeriep:

„*Toe, poep, toe, poep!*”

Hij vond dat heel ongepast, want hij wilde niet uitgescholden worden en niemand behoefde hem tot harder werken aan te zetten: hij werkte hard genoeg. Maar toen 't geroep aanhield, smet hij nijdig z'n zeis neer en zou dien schreeuwleelijk trachten te pakken, en dan zou hij hem 'reis flink afranselen.

Maar, hoe hij ook zocht, hij kon geen jongen vinden. Toen riep aan den anderen kant van den akker 'n grutto:

„*Dut—op, dut—op!*”(2)

Nu liep de grasmaaier vlug naar den anderen kant van 't maaiveld. Maar ook daar was geen kwajongen te zien. 'n Kieft (3) riep: „*Hier niet, hier niet!*” De grasmaaier liep toen al weer naar 't boschje, maar achter 't riet liet 'n karrekiet zich hooren, en duidelijk meende de goeie man te hooren:

„*Karre-karre-karre-karre-kiet, kiet, kiet,*

Je hoore me wel, maar je ziene me niet!” 't Was verschrikkelijk, zooals hij geplaagd werd.

Maar 't ergste maakten 't de eenden; die schreeuwden: „*Verrek, verrek!*” En de wulp plaagde en spotte: „*Sliep, sliep, sliep!*”

Ook de roerdomp hielp mee. Ze bromde maar steeds: „*Dom, dom, dom!*”

De arme geplaagde man liep woedend van den eenen kant naar den anderen. Maar hij kon nergens z'n kwelgeest vinden. Hij bleef den geheelen dag uit z'n humeur. O, o, als hij den vlegel te pakken gekregen had. Wat zou die er van gelust hebben!

(Slot volgt). J. SCHUITEMAKER CZN.

1) Woonkamer. 2) Dezen kant uit. 3) Kievit.

OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN.

(Slot).

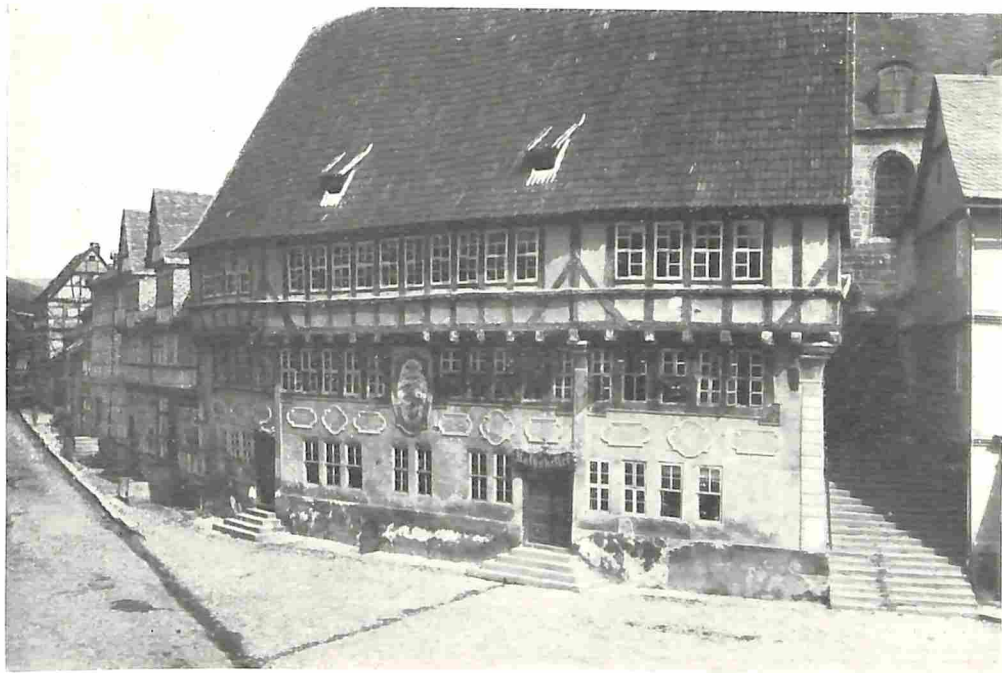
HET Harz-stadje *Stolberg* dat als wegevlucht van het gewoel der wereld, tusschen met bosschen bedekte bergen verscholen ligt, een schilderachtig vergeten plekje grond, heeft zilverder als andere steden in de Harz het verleden bewaard. Wel moet het, wat rijkdom van zijn verschillende monumenten aangaat, bij de zustersteden dezer landstreek achterstaan, maar het heeft een raadhuis, dat gezien mag worden, en dat een vergelijking met andere stedelijke gebouwen zeer goed kan doorstaan. Het raadhuis is met wapens versierd, doch overigens zonder sieraad, maar juist door zijn eenvoud maakt het indruk. Het is in het jaar 1492 gebouwd. Opmerking verdient nog het rechts op de afbeelding zichtbare bordes, dat naar het inwendige der bovenverdieping voert en zoodoende op praktische wijze in het parterre een trappenhuis uitspaart.

Tegenwoordig is de trap ingebouwd, maar vroeger zal zij wel vrij gestaan hebben.

De geschiedenis leert, dat de Duitse steden hare raadhuisen schiepen in overeenstemming met de beschikbare geldmiddelen of met den roep en de bekwaamheid van hare handwerkslieden; ieder kunstenaar zal moeten toegeven, dat zij in schoonheid en stijlvolmaaktheid bijna steeds als gelijkwaardig naast de groote kerkgebouwen gesteld kunnen worden. Dat bewijst in het bijzonder het oude raadhuis van de Hannoversche stad *Lüneburg* met haar talrijke oudheden, kunst- en andere bezienswaardigheden. Is dit gebouw niet een sprekende belichaming van krachtigen trotschen burgerzin?

Een ernstig uiterlijk heeft het in gothischen stijl gebouwde raadhuis van *Eisleben*, de stad van Luther, die hier geboren en gestorven is. Vóór het raadhuis, op het marktplein, heeft men een mooi gedenkteeken voor den hervormer opgericht; het is door Siemering gemodelleerd. *Eisleben* heeft een oude geschiedenis achter zich; reeds in de 10de eeuw wordt de plaats genoemd en steeds hebben zich hier belangrijke gebeurtenissen afgespeeld. Het raadhuis, welks oudste gedeelte uit de 14de eeuw dagteekent, heeft een eenvoudigen gevel.

Ten zeerste imponeert het omvangrijke raadhuis van *Zerbst*. Evenals de andere marktpleinen van Neder-Saksische steden, kan ook die van *Zerbst* zich beroemen op een Roland, die zich in een vóór het raadhuis aangebracht gothisch aanbouwtje bevindt, en van het jaar 1445 dateert. In het

OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN.
HET RAADHUIS TE STOLBERG.

raadhuis kan men een ouden bijbel van het jaar 1541, met houtsneden van Lucas Cranach, bewonderen. Het statige gebouw heeft ook zijn geschiedenis: het dagteekent uit de 14de eeuw.

Het raadhuis van de stad *Lemgo* in Lippe is evenzeer een oud en merkwaardig gebouw en laat, met zijn vele torens en uitbouwen, die op onberispelijke wijze aan het eerwaardige huis zijn toegevoegd, en er een harmonisch geheel mede vormen, een blijvend indruk achter. *Lemgo* is in de 12de eeuw gesticht, en heeft, zooals men in de geschiedboeken kan lezen, tot de Hanze-Steden behoort. Het is geen stoute bewering, dat iets van den Hanze-geest op het uiterlijk van het raadhuis is overgegaan, die op de bedrijvige stad een eigen stempel heeft gedrukt. Wereldberoemd is de prachtige erker aan dit raadhuis.

Niet velen zal het stadje *Calcar* aan den Neder-Rijn bekend zijn. Eeuwen geleden was *Calcar* een vesting; de vestingwerken zijn reeds in 1645 gesloopt maar de overblijfselen ervan zijn ook thans nog niet geheel verdwenen. Ook het groote mooie stijlvolle raadhuis der stad heeft een vestingkarakter, en herinnert nog in onze dagen met zijn fier uiterlijk aan lang vervlogen tijden. Naar zijn hoofdingang in het midden van den gevel voert een mooi bordes. Op het marktplein, waaraan het verrijst, staat het standbeeld van den Pruisischen cavallerie-generaal Seydlitz, die in 1721 te *Calcar* is geboren en in onderscheiden veldslagen heeft uitgemunt. Het raadhuis werd in de 15de eeuw opgericht. 1)

We hebben hiermee in woord en beeld onzen lezers een reeks karakteristieke Duitsche raadhuizen voor oogen gevoerd, en reeds uit deze zeer onvolledige reeks blijkt voldoende, hoezeer deze monumenten spreken van den schoonheidszin van vervlogen tijden. En onmachtig breekt op hunne weldoende rust en kracht de branding en de nerveuze gejaagdheid van het onrustige heden.

Voor al het noorden van Duitschland is rijk aan raadhuizen in gothischen stijl, die zich echter niet meten kunnen met de gothische raadhuizen, waarop de Nederlanden zich kunnen beroemen, zoals die van Brugge, Brussel, Gent, Leuven, Middelburg en Oudenaarde, welke men zonder overdrijving kleinoodien der bouwkunst kan noemen.

In Duitschland zijn langzamerhand vele groote moderne raadhuizen gebouwd, vooral in de groote steden, en het valt niet te ontkennen, dat deze gebouwen met hun geweldigen overdaad zonder innerlijke harmonie niet zelden buitengewoon smakeloos zijn. Maar al te dikwijls maken die groote gebouwen een kazerne-achtigen indruk, en de op zoo'n monsterachtig huis gezette toren, het onvermijdelijke zinnebeeld van een groote „gemeenschap”, draagt er meestal niet toe bij, de zaak te verbeteren. De wanstaltige torens, de reusachtige trappenhuizen en de opzichtige pronkzalen doen het evenmin, en het helpt niet of men al vaak, tot in de kleinste bijzonderheden, zelfs in tafels en stoelen, een ouden stijl nauwgezet nabootst. Slechts het doelmatige is mooi, en dat in vele gevallen de moderne raadhuizen in Duitschland het tegenovergestelde van doelmatig zijn, behoeft wel niet uitvoerig te worden aangetoond.

Hoe anders was het vroeger! Ook het voorgeslacht was trotsch, maar het was een echte zuivere trots, die het bezielde, en die tot uiting kwam in de raadhuizen, welke nog heden indruk maken, ook al staan zij tengevolge van de smakeloosheid van het nageslacht tusschen ontelbaar veel leelijke moderne huizen. Het is dringend noodig tot de meer beschei-

den afmetingen, waartoe de voorvaderen zich bepaalden, terug te keeren, en de vormen te bestudeeren, waarvan vroeger de bouwkunst zich bediende.

De schilderachtige schoonheid der oude Duitsche marktpleinen met de daaraan gebouwde raadhuizen vormt slechts een gedeelte van datgene wat in oude Duitsche steden te bewonderen valt. Deze kostbare bezittingen, die een flink, sterk en kunstzinnig voorgeslacht achtergelaten heeft, moet men in eere houden en beschermen. Vooral thans. Want deze mooie monumenten van een groot verleden kunnen bijdragen tot het weder opwekken van sympathie voor het volk, dat in betere tijden tot het scheppen van deze schoonheid in staat was.

Naar het Duitsch van J. FEUDER.

De Bloembladen van Lao-Tze.

25)

DOOR J. ALLAN DUNN.

HOOFDSTUK XV

HET GEVECHT OP DE GALERIJ.

KEELER had een juiste diagnose opgemaakt omtrent Redding's gemoedstoestand. Hij was zenuwachtig en hoogst overspannen. Zoolang hij nu van de *Cathay* vrij rondliep, zonder door een of ander detectieve met een goed geheugen herkend te zijn, voelde hij zich grootendeels als een vlieg, die één pootje op de kleverige lijn heeft en vreest de overige neer te zetten. Hij wenschte

zijn opdracht te vervullen en de duizend dollars te bemachtigen, welke hij niet van Sing Lee los gekregen had.

Veilig in Amerika was hij niet. Elk oogenblik kon hij den gevreesden tik op zijn schouder voelen. Keeler zou de autoriteiten wel gewaarschuwd hebben. Dat deed hij stellig, als hun wegen elkaar kruisten. Om die reden had hij zich verlicht gevoeld, toen 't bericht van Wing-Sang tot hem kwam

op de *Cathay*, met het verzoek Claire Arden te bespieden. Ook poogde hij in een goed blaadje te komen bij Hsu-Fuan. Wel vervloekte hij den dag, waarop hij door zijn eigen toegevendheid zich af was gaan geven met de *Taut'ie*, van welke orde Hsu-Fuan naar 't scheen het hoofd was. Hij had eenmaal een fout begaan en nu was hij lang niet zeker, dat hij niet wederom gefaald had. Indien dit niet het geval was, kon hij de duizend dollars in ontvangst nemen en naar Zuid Amerika wegtrekken of naar de een of andere plaats, waar zijn bedrevenheid in het kaartleggen hem een goed bestaan verzekerde, mits hij nu den inzet eerst maar machtig was. Zou hij het geluk hebben?

Uit vrees voor de gevangenis en de noodzakelijkheid Claire Arden nauwkeurig na te kunnen gaan, was hij verplicht geweest, zich van morphine te onthouden. Hij sliep daardoor weinig, at weinig en leefde in een toestand van voortdurende lichamelijke en geestelijke prikkelbaarheid.

Eerst was het niet lastig geweest het meisje te volgen, want hij wist de plaats harer bestemming. Van de verschillende routes ten oosten van San Francisco zou zij natuurlijk de vlugste nemen. Dat zou dan met den eersten trein zijn, na de aankomst van de *Cathay*. Geen enkele trein vertrok gelijktijdig en hij had dus slechts bij tusschenpoozen aan de aanlegplaatsen te komen en op post te gaan staan bij de controle der verschillende lijnen.

Hij had nog twee uur den tijd vóór de eerste vertrok, lang genoeg om aan het plaatselijk hoofd van de *Taut'ie* in Chinatown verslag uit te brengen, zijn olieman-plunje te verwisselen en wat morphine-buisjes met een spuitje in te slaan; verder hoopte hij eenig geld bij vooruitbetaling

OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN.
HET RAADHUIS TE ZERBST (LINKS).

1) Wij willen hier even wijzen op de overeenkomst, die het, vooral door den toren en zijn plaatsing, vertoont met de raadhuizen in de nabij gelegen Nederlandsche stadjes Gennep en 's Heerenberg. Red.

te ontvangen. Hij was dertig minuten te vroeg bij den ingang van de Southern Pacificlijn, maakte dat hij zoo weinig mogelijk in 't oog viel, uit vrees van herkend te worden, en de angst sloeg hem om 't hart, toen hij dacht, dat Keeler wel eens denzelfden trein als 't meisje zou kunnen nemen, en hem ontdekkend, dadelijk het gerecht tegen hem in werking kon stellen.

Vijftien minuten vóór de boot van wal ging kwam Claire Arden door de contrôle. Redding volgde haar zoodra hij zijn vreugde bedwongen had en bleef zoo goed mogelijk uit haar gezicht, besprak verder op goed geluk een plaats uit vrees anders in dezelfde coupé terecht te komen. Keeler zou haar wel tegen hem gewaarschuwd hebben, hij had moeite gedaan er achter te komen op welk een voet zij met elkaar stonden, door op de boot kennis met haar te maken, terwijl hij Keeler's lof verkondigde. De veranderde verhouding tusschen Keeler en het meisje versterkte hem in de meening, dat Claire Arden nu den talisman bezat. Hij wist, dat hij niet geheel door Hsu-Fuan in vertrouwen was genomen, hij was slechts een pion op het schaakbord van dien sluwen Chineeschen speler, maar dat liet hem onverschillig als hij de beloofde duizend dollars maar in New York in de wacht kon slepen.

In den trein zag hij het meisje nu en dan, maar zij scheen hem niet op te merken. Hij dineerde op stopplaatsen in bijrestaurants, want hij durfde niet in de eetzaal te gaan. Te Chicago verplaatste hij zich door middel van de bus, zij ging in een taxi. Zij reisden in verschillende Pullmans. Zij had een zitkamer en hij een hooge slaapplaats, waar hij van dat het donker werd tot het ontbijt in vergetelheid zwelgde, want overdag ontzegde hij zich het verdoovingsmiddel, behalve als hij 't noodig had om zich op te houden.

Redding was lang geen dwaas. Wel waren zijn hersens verstuft door de morphine, welke eveneens zijn nooit zeer sterk ontwikkelde moreele gevoelens ondermijnd had. Toen zich gedurende de reis geen enkele strubbeling voordeed, begon zijn angst om gearresteerd te worden minder groot te worden. Hij zou Keeler wel uit den weg blijven, het meisje volgen naar een vast verblijf, dit de *T'au-t'ie* in New York verwittigen, zijn geld ontvangen en verdwijnen. Maar hij reisde onder het zwaard van Damocles. Elk oogenblik kon hij herkend worden door den een of anderen myrmidon van den Publieken Dienst, in wiens geheugen de foto's vastgeprent waren van de schurkengalerij en die even volhardend de uitgangen der stations onveilig maakte, als de *mugger* krokodil de ondiepe plaatsen in de rivier. Keeler had zijn notitieboekje weggenomen, maar hij herinnerde zich de straat en het zou hem niet moeilijk vallen de plaats te vinden. Wat die talisman eigenlijk was of wat voor waarde hij bezat, daarom bekommerde hij zich niet. Achter de verblijfplaats van Claire Arden te komen, beteekende voor hem zijn bevrijding. Met het geld in zijn zak zou hij aan boord van een stoomboot gaan, kon hij weer zijn twintig gram per dag genieten, de autoriteiten der politie, evenals Hsu-Fuan vergeten.

Zoo redeneerde hij telkens weer gedurende de reis. In New York volgde hij als een hond welke het eind der jacht in zicht heeft, 't spoor van het meisje; hij likkebaarde bij 't idee van de belooning. Een man ontmoette haar en bracht haar, nauwelijks met een woord van begroeting, naar een automobiël, die gereed tot wegrijden stond. Vóór Redding een taxi kon krijgen, zag hij in hoe hopeloos 't was zulk een wagen te volgen, maar alvorens hij in de menigte verdween gelukte 't hem het nummer op te teekenen. Later won hij enkele informaties in, genoeg om een wagen te huren en een zekere garage van een Packard kar te bespionneeren.

OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN.
HET RAADHUIS TE CALCAR.

Nu, op het oogenblik, dat hij het vertrek van den priester binnentrad, voelde hij diep de rampen en wederwaardigheden van dien dag, die geëindigd waren, met het bijster raken van het spoor. Nog had hij hoop het weer te ontdekken, maar er bestond toch ook kans dat de zaak ten slotte mislukte. Een tweede bekentenis van gemis aan succes zou wel niet zeer vriendelijk ontvangen worden. Hij was dankbaar, dat hij buiten de deur den inhoud der tube opgeslurpt had.

Vooroverliggend op de galerij trachtte Keeler het zachtst gesproken woord op te vangen. Onder hem volgde de mindere priester zijn voorbeeld.

Er was een scherpe woordenwisseling, te rad om door Keeler verstaan te worden. Hij verklaarde haar als wachtwoorden der orde. Daarop sprak de hoofdpriester met schelle stem op een toon van gezag in uitmuntend Engelsch. Keeler hoorde een zachte ademhaling van den luisteraar onder hem, een gesis van afkeuring en teleurstelling, ofschoon de man zich niet bewoog.

„Zijt gij de vrouw gevolgd?”

„Ja.” Redding's stem klonk geraakt door den toon van het verhoor.

„Waar is zij nu?”

„Dat kan ik u niet vertellen voor later op den dag.”

„Wat is dit voor dwaasheid? Eens is 't u mislukt, gij hadt beter moeten opletten. Als gij haar uit 't gezicht verloren hebt —”

„Ik heb haar niet uit 't gezicht verloren. Ik ben haar steeds gevolgd. Bij het station stond een wagen op haar te wachten. Ik had moeite een taxi te krijgen, maar ik las

OUDE DUITSCHE RAADHUIZEN.
HET RAADHUIS TE LEMGO.

het nummer van de automobiel. Ten slotte spoorde ik haar op. 't Was een huurauto. Ik ontdekte de garage en in een nabijzijnde huurde ik er zelf een met chauffeur en liet haar gereed staan. Ik wachtte bij de eerste garage tot de wagen der vrouw terugkeerde en sprak met dien chauffeur. De lui in de garage zeiden mij, dat hij hun beste chauffeur was en de auto de snelstlopende wagen.

„Ik deelde hem mede, dat ik hem en de automobiel voor een langen tocht wilde huren, als hij zijn tegenwoordig contract nagekomen was. Eerst bleef hij zwijgen. Hij wilde niet den naam noemen van de menschen, die hem gehuurd hadden, noch eenige rekenschap geven van zijn werk, en ik drong niet verder bij hem aan. Maar ik gaf hem wat te drinken, gaf hem sigaren, nam hem mee uit dineeren onder voorwendsel te willen spreken over het te maken uitstapje.

„Eerst vulde hij zijn reservoir, deed een nieuwe band om en liet in de garage den naam van het restaurant achter, want hij verwachtte opgeroepen te worden. Zijn menschen waren van plan een langen nachtelijken rit te maken naar de een of andere buurt in West Massachusetts. Toen het middagmaal op was en ik hem twintig dollar gaf om hem in dienst te nemen, waren wij vrienden. Ik liep daarna met hem naar de garage terug onder voorwendsel den bedoelden wagen te willen koopen. Wij bleven praten tot middernacht.

„Toen kreeg hij zijn orders. Ik wenschte hem goeden nacht, snelde naar mijn wagen en volgde 't spoor, toen hij de garage verliet. Hij was grooter dan de mijne, maar wij beiden reden in de veroorloofde snelheid en ik hield hem gemakkelijk in 't oog tot wij de zeven en negentigste straat in West bereikten. Ik was twee blokken achter. De wagen reed langs het trottoir en ging wat langzamer. Een vrouw en een man snelden de stoep treden van een huis af en sprongen op de trede en in de *tonneau* door het deurtje, dat de chauffeur geopend had. Wij volgden. Zij reden in noordelijke richting door het park in snelle vaart.”

„Welk nummer was het in de zeven en negentigste straat?”

„Dat kon ik niet zien. Het huis was donker. Maar 't was het vierde of vijfde huis van het oostelijke gedeelte van het blok aan de noordzij. Ik denk het vierde. Er waren zonneschermen voor en jalousieën.”

„Zijt gij er zeker van dat 't niet in het midden van het blok was?”

Keeler lachte inwendig. Hij wist, wat de priesters dachten. Dat het Mc Vea's huis geweest moest zijn. Nu was hij op de hoogte in welk hol het meisje en haar medeplichtige verdwenen waren. Hij zou letten op het huis met de zonneschermen en de bloemen. Maar de priesters, die waarschijnlijk wisten, dat McVea's huis onverhuurd was, stonden verbaasd. Hij begon zich zeer voldaan te gaan voelen, dat hij de negen en negentigste straat met een bezoek vereerd had.

„'t Doet weinig ter zake,” zeide de priester beslist. „Ga verder.”

„Er valt niet veel meer te vertellen. Hoe snel we ook reden, toch konden wij hen niet inhalen en verloren den wagen, die noordwaarts ging, uit het oog. Maar de chauffeur verwachtte vroeg in den middag terug te zijn. Ik heb een afspraak met hem om drie uur. 't Zal heel gemakkelijk zijn. Ik deed al het mogelijke en ik ben haar niet kwijt geraakt.”

„Gij hebt kostbare uren verloren laten gaan. Maar 't neemt veel tijd om het geheim der bloembladen te ontvouwen.

En Lao-Tze zal het zijne bewaren. Moge uw moed beloond worden.”

„Dat hoop ik ook. Duizend dollars, behalve mijn uitgaven.”

„Als het bloemblad teruggegeven is.”

„Dat is buiten kwestie, vrienden.” De werking der morphine was op 't hoogst en daardoor in schijn moedig, begon Redding zich zeer gemeenzaam uit te drukken. „Ik wil morgen de duizend dollars hebben, plus mijn voorschotten. Ik alleen bezit het vertrouwen van den chauffeur. Ik alleen weet het nummer van den auto en den naam en het adres der garage. Morgen ochtend om drie uur dertig, of liever nog dezen middag, als de klerk van het Mc Alpin hotel een enveloppe geopend heeft, welke hij van u ontving met duizend dollar in papier geld, zal hij u met mij per telefoon verbinden, en ik zal u de inlichtingen verstrekken. Daarna is onze gemeenschappelijke zaak als geëindigd te beschouwen.”

„Logeert gij in het Mc Alpin hotel?” vischte de stem van den priester uit.

„Ja. Ik heb alle voorzorgen genomen, dat gij mijn weg niet kruist. Ik ontmoet den chauffeur niet bij de garage. 't Is nutteloos mij met een zuur gezicht aan te kijken, vriend. 't Is hier geen China.”

„Dwaas, die ge zijt.” Keeler hoorde een rustigen klank in des priesters stem. „Meent ge, dat gij de *T'au-t'ie* en zijn aanhangers kunt ontsnappen? Ten opzichte van onze macht zijt gij een nietige aardworm onder de zon. Verberg u hoe en waar ge wilt, zoolang gij niet de orders in vervulling hebt gebracht die ge bij eede op u genomen hebt, zult ge niet alleen niet 't loon der opdracht aanraken, maar steeds een wissen dood ondergaan. | „Dwaas, die ge zijt! Denkt ge, dat wij niet alles omtrent u weten? Dat er in dit land een losprijs op uw hoofd staat? Denkt ge, dat wij uw waren naam niet weten, Dr. Adler? Dwaas, die ge zijt! Binnen een half uur zult ge inlichtingen hier brengen, gij zult den wagen huren, zooals gij gezegd hebt en met *ons* het bloemblad van Lao-Tze bemachtigen. Zijn veiligheid is een millioen levens gelijk 't uwe waard. Gij weet niet welk een waarde het vertegenwoordigt.

„Mij is slechts het geheim van één der bladeren bekend, en ik kan niet het geheim van een ander doorgronden, eer

ik in wijsheid toegenomen ben. Alleen de Dalai Lama is in staat het geheel te vertolken. Zelfs de Zoon des Hemels, de Keizer, kende zijn macht niet, noch waagde die te beproeven. Meent gij, dat uw door morphine verslapten wil tot de ontdekking in staat zal blijken te zijn? Gehoorzaam en gij zult uw belooning ontvangen. Blijft gij ditmaal in gebreke, dan zal er morgen voorgoed een eind aan uw domheden gemaakt worden. Dwaas!”

Uit het ontmoedigend vonnis sprak een en al machtsgevoel. Ofschoon de luisteraar bij de deur de taal niet verstond, kon zelfs hem 't dreigement niet ontgaan, dat 't inhield, dacht Keeler, toen hij diens gespannen aandacht gadesloeg.

De verbazing over het steeds grooter wordende geheim van den talisman vermengde zich met die over zijn eigen geluk, zoo de waakzaamheid te zijn ontsnapt, die erover uitgeoefend was. Hij kon nu beter Mc Vea's persoonlijke tegenzin begrijpen, om zelf het bloemblad te gaan ontdekken.

(Wordt vervolgd).

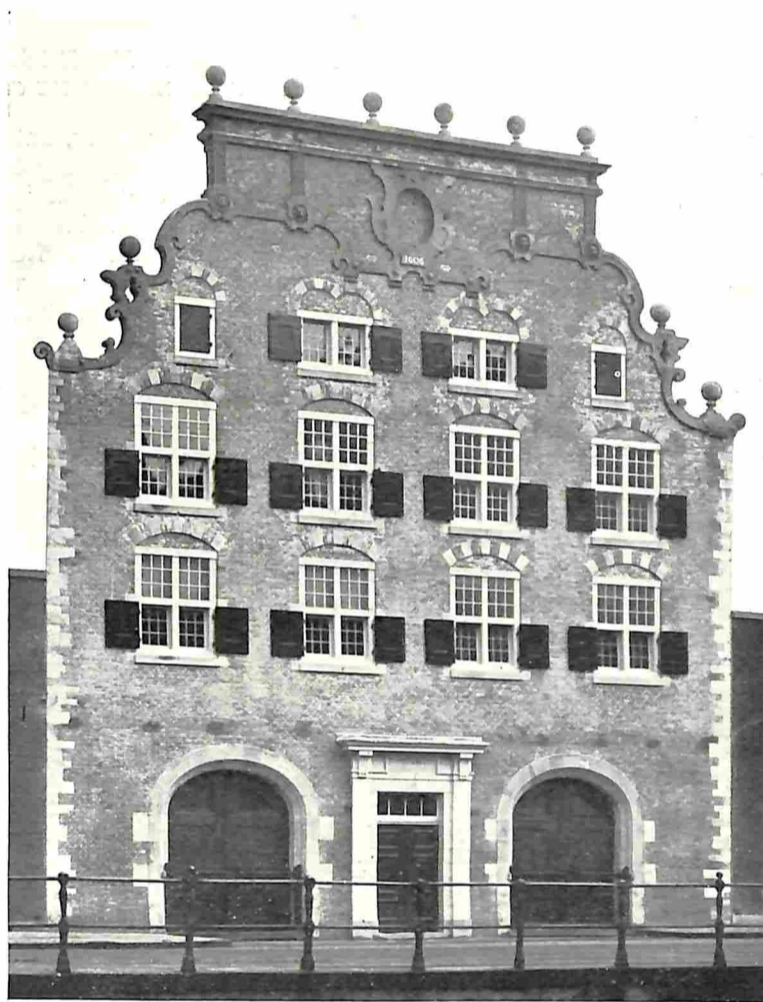

Foto C. Steenbergh.

DE GERESTAUREERDE GEVEL VAN HET VOORMALIG ARSENAAL AAN HET SINGEL TE AMSTERDAM.

Het vuilgeel bepleisterde gebouw, dat nog slechts in zijn top iets van de oude sierlijkheid vertoonde, is thans weer een lust der oogen geworden.